

Intervjuu ERKI Moeshow kunagise korraldaja Andro Kõõbiga viib meid ajas tagasi päris ERKI Moeshow juurte juurde. Andro on värvikas inimene, kelle jutustused loovad elava pildi tolle aja menuüritusest.

Mõnusat lugemist!

Andro Kõõp oli ERKI Moeshowga seotud aastatel 1984 – 1996

Andro Kõõbiga vestles Triin Hallas.

ERKI Moeshow ja moe juurde sattumine

Andro Kõõp sattus ERKI Moeshowsse tänu oma keskkooli lõputööle. Andro on lõpetanud Tallinna 46. kooli (praegune Pelgulinna Gümnaasium) kunstiklassi.

"Lõputööks mõtlesime, et mida me teeme. Meil on klassikalise kujutava kunsti kallakuga haridus. Kuna olime kujutavat kunsti teinud esimest klassist peale, siis mõtlesime, et kõigil saab siiber sellest juba. Mõtlesime, et mida teha sellist šokeerivat, täiesti kunstikauget. Mõtlesime, et no riided – midagi mõttetumat nagu... no riided ei tähendanud tollel ajal nõukogude ühiskonnas aastal 1984 mitte midagi.

Riided olid see, mida inimesed tahtsid, aga see oli seotud hoopis muu asjaga. Ei olnud mingeid trende sel ajal. Oli küll trend, aga alati oligi üks trend korraga. Valikut ei olnud ja mood ei muutunud nii kiiresti. Selles mõttes see tundus nagu meeldivalt tühine – pinnapeale ja tühine võrreldes kunstiga.

Ometi kuna me olime kunstnikud, siis lähenesime sellele (kolleksioonile - T. H.) kui kunstile. Klassiõe Triin Sarapikuga kahepeale tegime lõputööks moekolleksiooni ja see tuli täitsa hästi välja. Enne, kui see veel oli koolis esitletudki, me juba – teades kui hea see on – läksime pakkuma seda oma ülbuses ERKI Moeshowle. Nad vaatasid siis ja ütlesid: „Jah, tõesti tõesti – tulge osalega."

"Mul ei olnud ühtegi mingit sellist unistust – mina tahtsin saada kunstnikuks, maalikunstnikuks. Kunstnikuks suure tähega ikkagi. See oli tõest selline hea nali, aga tehtud hästi tõsiselt – pühendumisega. Ning siis juhtus see, et ma armusingi ära moesse."

Moekateedrisse astumine

Andro püüdis neli aastat järjest moekateedrisse sisse astuda.

"Mind ei tahetud sinna ka üldse. Võib-olla taheti ka, aga siis oli selline traditsioon, et mehi moekateedrisse ei võetud. Kui ma olin neli aastat katsetanud, siis ma ei astunudki moodi: kaks aastat proovisin moodi, siis kaks aastat läksin keraamikasse, et minna üle moodi. Kõik enne mind olid läinud üle – moodi ei olnud ükski mees sisse saanud eksamitega. Mõtlesin, et ega ma ka viletsam ei ole, ma teen ka nii.

Sain sisse keraamikasse ja keraamikas pandi mulle ainult kahed ja kolmed ja pärast tuldi ütlema, et sa oled nii andekas moekunstnik – me panime sulle kahed ja kolmed, et sa moodi läheksid. Ma mõtlesin, et issand, anna kannatust – ma ei saagi kunagi sinna. Mõtlesingi, et ma ei lähe sinna kooli. Nemad ei taha mind, mina neid ka ei taha – saan elus ilma ka hakkama.

Lõpuks ma ikkagi läksingi tekstiili erialale ja sain sinna sisse, õppisin aasta ja läksingi üle moodi. Läks niiviisi, aga kogu selle aja ma tegin ERKI Moeshowd."

Esimesed aastad ERKI Moeshowl

"1984. aastal oli see täiesti legendaarne üritus. Nii et see, et meie kollektsoon aktsepteeriti sinna, see oli sama nagu keegi oleks mind New Yorki esinema kutsunud. Mulle on ka lavastamine väga meeldinud ja minu jaoks oli moe kõrval sama oluline see, mis laval toimub – nagu teater. Seega mulle see kõik väga meeldis ja muidugi iseenesest mõista ma olin ka järgmisel *showl* ja sealt edasi."

Tudengid, kes seni olid ERKI Moeshowd vedanud, lõpetasid ühel hetkel kooli ja liikusid edasi. Sellest tekkis vajadus uute eestvedajate järele.

"Kuidagi sattus nii, et mina ja minu klassivend Kalev Tamm, olime sellised aktiivsed ja sattusime moeshow lavastusega tegelema. Kooli poolt oli seal kambas veel lätlane Jolanta Vadopalasa – tema oli väga särav tegelane, täiesti ainukordne nähtus ERKI ajaloos, minu meelest. Tal oli näiteks roosa kilemantel. Kui mõtleme, et aastal 1985, mis on sügav vene aeg, mis on stagnatsioon, mehed töötavad hallides ülikondades ja pruunides krempleepükstes ja inimesi võetakse õige mõtlemise eest ikka veel kinni, siis tema käis neonvärvilistes maani trenskottides. Ta oli küllalt lühikest kasvu, hästi sarmikas, nagu väga ilus paradiisilind – selline väike. Tal olid roosa või valge kummidest parukas – Kleopatra parukas. Isegi täna oleks see väga raju – sellel hetkel oli see lihtsalt maaväline.

Tegelikult need moega tegelevad inimesed eristusid selles ajas. No praegu nad ei eristu üldse. Praegu on väga tore, et nad on andekad ja kõik ja eristumine ei ole neil ka eesmärk. Kuid tolles ajahetkes oli sellel hoopis muu tähendus – nagu marslased siin nõukogude ühiskonnas. Nagu inimesed, keda ei oleks tohtinud olemas ollagi, aga siiski olid. Lisaks oli kambas Lee Stern (nüüd Lee Reinula-Stern – T. H.) – nad mõlemad õppisid moodi ja koos me siis tegime."

"Kuigi mina ei olnudki ERKikas, siis me elasime kohati seal ERKI ühiselamus, mis siinsamas kesklinnas on. Nead olid seal ühikas ja me elasime ka seal nende juures ja trükkisime seal ERKI Moeshow kangaid. Ajale iseloomulikult ei olnud vahepeal isegi süüa saada rääkimata materjalidest. Kui keegi leidis kuskilt 70ndate läikiva jaki, siis ma ei tea, mis imet sellest kõike tehti – ja tehtigi IMET. Otsiti põnevaid asju ja lahendusi, sest neid ei olnud. Praegu lähed poodi ja internetti ja kõik on olemas – ja see on igav. Siis ei olnud mitte midagi. Aju töötas: nägid midagi kuskilt telekast ja sa ei tea, mis asi see oli, aga sul tekkis mingi kujutelm ja siis sa proovisid teha seda, mis sa ette kujutasid, et see võis olla. See käivitus kõik teistel alustel ja teistmoodi.

Kõik materjalid trükkisime ise või kes seal mis trikke tegi. Kindlasti värviti palju kangaid, sest kõik oli ainult valge või nõme. See ei olnud ka väga kallis, sest raha ju ei olnud. Raha polnud üldse kellelgi eriti ja sellel ajal rahast polnud kasu, sest saada ei olnud midagi."

ERKI MoeSHOW

"Omaaegne *moeshow* oli kindlasti rõhuga *SHOW*l. 30% kollektsioone olid ikkagi kursusetööd – küllalt praktilised asjad siiski. Nad ei olnud omas ajas midagi ekstra erilist, aga olid ilusad või kvaliteetsed või terviklikud vähemalt. Nad ei olnud väga kantavad – ideid oli seal palju, aga lihtsalt tol hetkel ei käinud inimesed nii riides. Need ideed ei olnud nii šokeerivad, kui *moeshow* kokkuvõttes oli. Moeshow oli tõesti rõhuga kunstile ja loomingule kindlasti. Nii et praktilisus ei olnud mitte mingisugune eesmärk, isegi vähekene mitte. Eesmärk oli seda moe viimast sõna püüda ise tekitada. Mitte kopeerida nii väga, kuigi seda ka, aga ega ei olnud kopeeridagi midagi. Infot ei jõudnud siia nii palju. Olid mõned ajakirjad, aga kui sul ikka reaalselt sidet ei ole ja kaup siia ei jõua, siis on see teistmoodi. Püüd olla sama hea ja sama andekas, kui see seal tundub olema – see oli see mootor, mis vedas edasi."

"*Moeshow* toimus üks kord aastas ERKI saalis ja see oli selleks ajaks juba nii legendaarne, kui mina osalesin, et eteduse ajal, liialdamata, inimesed rippusid seinte küljes, kus vähegi sai. See nägi välja nagu amfiteater, kuigi see ei olnud amfiteater ja need olid siis õnnelikud, kes saali mahtusid. Eesruum oli täis inimesi, kes proovisid, kas nad midagi näevad või kuulevad. See oli tõsiselt legendaarne ja fenomenaalne."

Lavakujundus

"Alati oli hästi tähtis lava kujundus. Algselt lava oli ERKI aulas 50 – 60 cm maapinnast kõrgemal, üsna lai ja ristkülikukujuline. Alati kujundasime sinna mingi loo – üks aasta me tõime botaanikaaiaist just-just sinna saabunud Eestis harukordsed troopilised taimed. Praegu on need küll igas poes müügil ja igas kodus olemas, aga siis olid nad nii uued, et botaanikaaed ka täpselt ei teadnud, mis nad on. Nendest taimedest oli justkui selline roheline müür või sein ja keskel oli peeglitest või peeglikildudest keskmine osa ja siis veel peegelikilest mingi foon tehtud."

"Ühel aastal oli lava nagu tuba, nagu räämas agulimaja tuba, mis oli veidi pidulikuma punase- kullamustrilise tapeediga. Natuke nõukogude pompöössuse kallakuga, aga siiski rääbakas. Seal oli vana maja aken – oligi selline vana maja tuba tehtud kahe poolega. Ehtne aken oli kuskilt leitud, seinad tapeeditud, vana maja ukSED toodud kahele poole ja mingid rõvedad nailonkardinad sinna ette, et kogu lava oligi nagu aguli korter. Üks aasta oli meil kogu lava kujundus nii, et oli saadud Tallinnfilmist üks filmivõtete kunst kivimüür. Nagu paekivimüür, aga see oli plastmassist. Sama laia lava viisime natuke saali välja – suurendasime lavapinda veelgi – ja justkui vanalinna müür oli siis seal taga."

ERKI populaarsus

"ERKI moeshow oli tavaliselt kaks etendust, sest rahvas ei mahtunud ühel ajal ära. Need kaks korda mõlemad olid siis täiesti puupüsti täis, et täiesti vabalt oleks võinud iga aasta olla kolmas publikushow ka veel. Aastas korra käisime kuskil n-ö vennasvabariigis. Oleme esinenud Moskvast ühe korra. Mingi Moskva Keemia- ja Tehnikainstituut ja nad ise kutsusid meid veel. See kirjeldab, mis tähendus ERKI Moeshowl ikkagi oli, sest meie jaoks oli see tavaline looming, selline huvitav, kihvtid ideed, aga ikkagi süütuke – ei ole midagi kurja ja paha ja siis seal Venemaal ERKI Moeshow katkestati. Katkestamisele eelnes see, et kahe kollektsiooni vahepeal näitasime make-up slaidid, et inimesed saaksid riietuda, sest modelle ei olnud palju kaasas. *Make-up* slaidid olid lähedad kaadrid näost – näiteks silm vms – ja *make-up* oli värviline, kunstiline. See oli niivõrd vastuvõetamatu ja võõras nõukogude inimesele Moskvast – noortele inimestele. Ülikooliõpilased, tütarlapsed peitsid nägusid oma meeste riiete alla ja jooksid saalist röökides välja. Selle peale me ei osanud tulla, et see nii šokeerib. Oleks me näidanud mingit pornot või midagi, aga need olid *make-up* fotod silmadest, ilusti värvitud. See ikkagi näitab, kuivõrd edumeelne ERKI Moeshow omal ajal oli. Nõukogude Liidus ei olnud küll väga keeruline edumeelne olla, aga ikkagi."

Kollektsioonid

"Kuna rõhk oli ideelisusel ja teatraalsusel, siis paljud kollektsioonid kõlbasid näha põhimõtteliselt ainult lavalt. Show oli alati efektne – selles pole mingit kahtlust, aga ei olnud ei raha, ei aega ega ka mõtet riideid tehniliselt nii läbi õmmelda. Kuna see eesmärk oli idee edasi andmine, tunne ja sõnum viia vaatajani, siis osad asjad püsisid ikka jeeli-jeeli koos. Väga paljud neist olid selga õmmeldud lava taga: ilma modellita oli mingi lapihunnik ainult. Aga ta oli laval täpselt see, mis vaja oli."

Ei olnud nii nagu tänapäeval, et moeinimene orienteerib ennast tööle minemisele ja kollektsioon peab teda kuidagi esindama ja ta loodab saada töökohta. See kõik on väga praktiline ja veelkord praktiline ja sellest lähenevalt peab see juba tehnoloogiliselt olema kvaliteetne – see on hästi arusaadav. Samas tol hetkel ei olnud nii palju tööstuses võimalik tööd saada. Polnud kellelegi ennast esitleda, aga teisest küljest oli ikkagi kunstiline idee tähtis. Mul on kahju, et noored inimesed seda võimalust ära ei kasuta, sest kooliaeg on ainukene kui sa saad täiesti vabalt luua, mida sa luua tahad. Pärast keegi ei taha seda vaba loomingut kinni maksta. See ei paku kellelegi huvi, kui sa seda ise oma taskust ei tee. Tore on, kui teed ja vaatajad on rõõmsad, aga see kooliaeg on just aeg, kui teha seda.

Meil sattus väga hästi. Kuna muud põhjust meil ei olnud, siis tegimegi seda loominguna. Lasime vabalt fantaasial voolata ja olime nii kreisid kui tahtsime. Tänapäeval ma tunnen, et ootaks rohkem sellist lähenemist ja see ei teeks nendele inimestele ka liiga. Praktiliselt ma saan aru nendest, aga kogu elu on pärast praktiline ja siis tekib küsimus, et millal see fun oli – oli üldse või?"

Fotod pärinevad Andro Kööbi ja Lee Reinula-Sterni erakogudest